

Pacyna A. 1993. Kwitnący bluszcz *Hedera helix* we wschodniej części Pogórza Wielickiego i przylegającej części Beskidów. Chronmy Przyr. Ojcz. 49 (2): 78–82.

Pacyna A. 1994. Notatki florystyczne z Pogórza Wielickiego. 3. Fragm. Flor. et Geobot. ser. Polonica 1: 71–75.

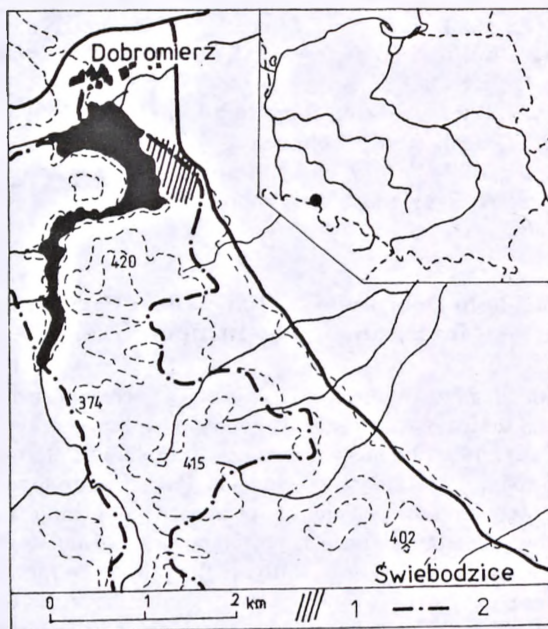
Pacyna A. 1995. Flora wschodniej części Pogórza Wielickiego i przyległej części Beskidów. Maszynopis.

Dębowa Góra koło Dobromierza (Książański Park Krajobrazowy) – interesujący obiekt florystyczny

Prawie całe Pogórze Wałbrzyskie objęte jest ochroną w ramach Książańskiego Parku Krajobrazowego. Najlepiej poznana jest centralna część parku, gdzie turystów i badaczy przyciągają przełomy Pełcznicy i Szczawnika, zamek Książ i otaczający go Sudecki Park Dendrologiczny, Jezioro Daisy. Flora tych terenów jest dobrze poznana, planowano tutaj utworzenie rezerwatów, niestety z różnych powodów nie zostało to zrealizowane.

Zachodni kraniec parku poza danymi florystów niemieckich (Schube 1903, Limpricht 1944) nie ma pełnego opracowania flory i roślinności. Dębowa Góra koło Dobromierza to najdalej na zachód wysunięta część parku. Jest to wzgórze długości około 1 km, szerokości 200–300 m i osiągające wysokość 325 m n.p.m. Stok północny jest łagodny, pokryty silnie przekształconym lasem liściastym i nasadzeniami świerka (aktualnie wycinanymi), stok południowy opada stromymi i skalnymi ściankami do doliny Strzegomki, obecnie zalanej wodami zbiornika retencyjnego „Jezioro Dobromierz”. Naturalne wychodnie skał i wyrobiska kamieniołomów to głównie zieleńce, często z żyłami kalcytu.

Ze względu na dużą różnorodność siedlisk szata roślinna Dębowej Góry jest bogata. Zanotowano tu 354 gatunki roślin naczyniowych z 58 rodzin. Stwierdzono obecność 19 gatunków chronionych, z czego 11 ściśle: wawrzynek wilczelyko *Daphne mezereum*, bluszcz pospolity *Hedera helix*, rojnik pospolity *Jovibarba sobolifera* (*Sempervivum soboliferum*), naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, dziewięciśł bezłodygowy *Carlina acaulis*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, podkolan biały i zielonawy *Platanthera bifolia* i *P. chlorantha*, buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*, storczyk bżowy *Dactylorhiza sambucina* (*Orchis sambucina*), storczyk męski *Orchis mascula*. 8 gatunków objętych jest ochroną częściową: paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, pierwiosnka lekarska *Primula veris*, marzanka wonna, *Galium odoratum* (*Asperula odorata*), centuria pospolita *Centaureum erythraea* (*C. umbellatum*), konwalia majowa *Convallaria majalis*, kruszyna pospolita *Frangula alnus*, kalina koralowa *Viburnum opulus*.

Ryc. 1. Lokalizacja Dębowej Góry: 1 – omawiane stanowisko, 2 – granica Książańskiego Parku Krajobrazowego. – Location of Dębowa Góra: 1 – site under discussion, 2 – boundary of the Książ Landscape Park

Najcenniejsze florystycznie są południowe stoki oraz wierzchowina Dębowej Góry, które zasiedla podgórska kwaśna dąbrowa *Luzulo nemorosae-Quercetum* w podzespole ciepłolubnym. W jej runie występuje m.in. naparstnica zwyczajna, podkolan biały i zielonawy oraz licząca kilka tysięcy osobników populacja buławnika mieczolistnego.

Na odsłoniętych skałach południowego stoku występują interesujące zbiorowiska ciepłolubnych muraw i zarośli. Na skalnych półkach wykształciła się murawa z perlówką orzęsioną *Melica ciliata*, gatunkiem występującym rzadko w południowo-zachodniej Polsce, oraz szeregiem innych ciepłolubnych gatunków, m.in.: ożanką pierzastosieczną *Teucrium botrys*, omanem szlachtawą *Inula conyza*, lebiodką pospolitą *Origanum vulgare*. Stronne skalne ściany i szczeliny zasiedlają gatunki bardziej wytrzymałe: rojnik zwyczajny, rozchodniki: ostry, sześciorzędowy i wielki *Sedum acre*, *S. sexangulare*, *S. maximum*, krwiściąg mniejszy *Sanguisorba minor*, pięciornik wiosenny *Potentilla nemanniana* i inne. Ponadto występują tu: zanokcica północna *Asplenium septentrionale*, strzęplica

nadobna *Koeleria gracilis*, bodziszek czerwony *Geranium sanguineum*, chabry: nadreński, driakiewnik i ostroluskowy *Centaurea rhenana*, *C. scabiosa*, *C. oxylepis*, oleśnik górski *Seseli libanotis* (*Libanotis montana*). W strefie ekotonowej między lasem a murawą rosną między innymi: storczyki męski i bżowy oraz wyka grochowata *Vicia pisi-formis*.

Przez długi czas teren ten nie wzbudzał szczególnego zainteresowania i nie był zbyt licznie odwiedzany, mimo że północnym stokiem przechodzi szosa Wrocław–Jelenia Góra i znajduje się tam parking. Od czasu utworzenia zbiornika na Strzegomce (lata osiemdziesiąte) Dębowa Góra znalazła się bezpośrednio nad brzegiem zalewu i obecnie jej stokami prowadzą wydeptane ścieżki spacerowe. Niestety zbyt duża liczba spacerowiczów zaczęła już w widoczny sposób oddziaływać na roślinność: praktycznie wybierany został podkolan biały, pomimo bardzo wczesnej pory kwitnienia zanika storczyk bżowy, rojniki są masowo wykopywane i przenoszone do ogrodów przydomowych lub bezmyślnie niszczone. Dodatkowym zagrożeniem dla flory Dębowej Góry są zabiegi oczyszczania brzegów zbiornika z zarośli. Na skałkach wykształciły się zarośla berberysu zwyczajnego *Berberis vulgaris*, głógów *Crataegus* sp. i róż *Rosa* sp. Zarośla te są wycinane i palone na brzegu zbiornika, co spowodowało znaczne wypalenie muraw. Ponadto podczas tych prac stromy i piaszczysty stok jest niszczone, piarg osuwa się do zbiornika i zbocze eroduje. W efekcie działania wszystkich czynników obserwuje się zubożenie zbiorowisk roślinnych i kurczenie terenów zasiedlonych przez rzadkie i interesujące gatunki.

Podczas analizy danych florystycznych z ubiegłego i pierwszej połowy obecnego stulecia stwierdzono, że na Dębowej Górze zanikły m.in. pięciornik skalny *Potentilla rupestris* i przetacznik kłosowy *Veronica spicata*. Wydaje się, że nie ma możliwości objęcia tego terenu ochroną ścisłą, więc pozostaje mieć nadzieję, że ochrona w ramach Książańskiego Parku Krajobrazowego okaże się wystarczająca i tempo wymierania gatunków nie wzrośnie.

Ewa Szczęśniak

PIŚMIENNICTWO

Jońca E. 1986. *Książański Park Krajobrazowy*. Przyn. Pol. 2: 18–21.

Jońca E. 1989. *Zastępujące na ochronę obiekty przyrodnicze w Książańskim Parku Krajobrazowym*. Chronimy Przyn. Ojcz. 45, 4: 85–94.

Jońca E. 1989. *Książański Park Krajobrazowy Przewodnik przyrodniczo-krajoznawczy*. Wyd. PTTK „Kraj”, Warszawa.

Limpricht W. 1944. *Kalkpflanzen des Bober – Katzbachgebirges und seiner Vorlagen*. Englers Bot. Jahrb. 73 (4): 375–417.

Schube T. 1903. *Die Verbreitung der Gefäßpflanzen in Schlesien preussischen und österreichischen*. Breslau.

Nowe stanowiska turzycy *Davalla Carex davalliana* w Polsce Środkowej

Turzycza *Davalla Carex davalliana* należy do licznej grupy gatunków torfowiskowych, które w wyniku osuszania i zagospodarowywania torfowisk w najbliższym czasie będą w Polsce zagrożone wymarciem (Zarzycki, Szelağ 1992). W Polsce jest ona rzadkim składnikiem roślinności łąk i torfowisk. Większość jej stanowisk znajduje się na Lubelszczyźnie oraz w południowej części Polski (ryc. 1). W Polsce Środkowej stwierdzono dotychczas tylko 10 stanowisk tej rośliny (ryc. 1). Podczas badań roślinności, porastającej mokradła tego regionu, odkryto 4 nowe stanowiska *Carex davalliana*:

1. **Czarna Różga**, gm. Przedbórz, woj. piotrowskie. Turzycza *Davalla* rośnie na silnie podtopionej łące znajdującej się pomiędzy korytem Czarnej Włoszczowskiej a wschodnim skrajem uroczyska Czarna Różga (Nadl. Przedbórz). Występują tam również m.in.: kozłek całolistny *Valeriana simplicifolia*, dziewięciornik błotny *Parnassia palustris* i czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis*.

2. **Kajetanów**, gm. Przedbórz. Kolejne stanowisko tej rośliny znaleziono na łące leżącej około 0,5 km na wschód od zabudowań Kajetanowa i 1,5 km na północny zachód od stanowiska opisanego powyżej. Kilkadziesiąt kęp turzycy *Davalla* rośnie na wilgotnej, koszonej łące obok takich gatunków, jak: bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*, storczyk szerokolistny *Orchis latifolia*, kozłek całolistny i turzycza obła *Carex diandra*.

3. **Bęczkowice**, gm. Łęki Szlacheckie, woj. piotrowskie. Na torfowisku położonym w dolinie Luciąży znaleziono dwa skupienia turzycy *Davalla*, liczące po kilkanaście kęp. Występuje tu również kilka innych rzadkich roślin torfowiskowych, m.in.: lipiennik Loesela *Liparis loeselii*, kruszczyk błotny *Epipactis palustris* i mchy: krzywosz lśniący *Tomenthypnum nitens* oraz bagnik zdrojowy *Philonotis fontana*. Torfowisko to planuje się objąć ochroną rezerwatową.

4. **Skoczylasy**, gm. Kielczygłów, woj. sieradzkie. Na skarpie doliny źródłowego odcinka Niecieczy leży niewielkie torfowisko źródłiskowe